

Adroddiad i'r: CABINET

Dyddiad y Cyfarfod: 19 Chwefror 2013

Aelod Cabinet Arwain: y Cynghorydd Julian Thompson-Hill

Swyddog Arwain: Paul McGrady, Pennaeth Cyllid ac Asedau

Teitl: Adroddiad Cyllid

1 Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Yn yr adroddiad, rhoir manylion arbedion a chyllideb refeniw'r Cyngor fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2012/13 fel ar ddiwedd mis Ionawr 2013. Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf gryno am y Cynllun Cyfalaf. Mae adroddiad ar wahân sy'n ymdrin â'r Cyfrif Refeniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai ar agenda'r Cabinet y mis hwn.

2 Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf i'r aelodau am sefyllfa ariannol gyfredol y Cyngor.

Ceisio cymeradwyaeth i'r argymhellion a wnaethpwyd gan y Grŵp Buddsoddi Strategol.

3 Beth yw'r Argymhellion?

Bod yr Aelodau'n nodi'r targedau cyllidebau ac arbedion am y flwyddyn a'r cynnydd mewn perthynas â'r strategaeth gyllideb y cytunwyd arni.

Bod yr Aelodau'n cytuno i ariannu'r gwaith dichonoldeb mewn perthynas ag Ysgol Uwchradd y Rhyl ac Ysgol Gymunedol Bodnant, Prestatyn.

4 Manylion yr adroddiad

Cyflwynir rhagolwg diweddaraf y gyllideb refeniw yn **Atodiad 1** a dengys £631k (£435k fis diwethaf) o danwariant ar draws cyllidebau corfforaethol a gwasanaeth, sy'n cynrychioli 0.55% o amrywiant ar draws y gyllideb net gyfan. Mae'r sefyllfa i ysgolion yn rhagweld symudiad net cadarnhaol ar £286k o falansau (£121k fis diwethaf) ar gyllidebau dirprwyedig a £161k ar gyllidebau ysgolion heb eu dirprwyo.

Mae'r crynodeb Cyfrif Refeniw Tai hefyd wedi'i gynnwys yn Atodiad 1 er gwybodaeth ond cronfa ar wahân yw hon ac nid yw'n rhan o brif gyllideb refeniw'r cyngor.

Yn **Atodiad 2** i'r adroddiad hwn, ceir yr wybodaeth ddiweddaraf sy'n dangos cynnydd mewn perthynas â'r arbedion a'r pwysau y cytunwyd arnynt yn rhan o broses gosod cyllideb 2012/13. I gyd, cytunwyd i £3.443m o arbedion net; hyd yma, cyflawnwyd £3.102m (90%), dosbarthwyd bod £316k (9%) ar waith a gohiriwyd £25k (1%) tan y flwyddyn nesaf. Mae'r gohiri'o'n berthnasol i arbedion oherwydd rhesymoli argraffyddion. Ystyrir bod yr eitemau sy'n weddill a ddisbarthir yn rhai sydd 'ar waith' i gyd yn gyraeddadwy, ond yn y rhan fwyaf ohonynt mae gofyn dadansoddi gweithgarwch blwyddyn gron i asesu'n iawn a ydy'r mesur arbed a restrwyd wedi'i gyflawni mewn gwirionedd.

5 Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheolaeth effeithiol ar gyllidebau refeniw a chyfalaf y cyngor a chyflenwi'r strategaeth gyllideb y cytunwyd arni yn sail i weithgarwch ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6 Beth fydd yn ei gostio a sut bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Defnyddir yr adran hon o'r adroddiad i amlygu unrhyw amrywiannau allweddol o'r targedau arbedion neu gyllideb, neu risgiau neu arbedion ychwanegol posibl a allai godi drwy gydol y flwyddyn, ac i roi'r wybodaeth ddiweddaraf fwy cyffredinol am y Cynllun Cyfalaf a'r Cyfrif Refeniw Tai. Disgrifir isod y meysydd y mae gofyn eu hegluro ymhellach.

Cyllidebau Gwasanaeth

Perfformiad a Chynllunio Busnes – rhagwelir bellach y bydd yn tanwario £26k ac mae hyn yn berthnasol i falansau heb eu hymrwymo a ddygwyd ymlaen o 11/12. Fodd bynnag, gellid defnyddio rhan o hwn i ariannu cynigion am adnoddau rheolwr rhaglen ychwanegol yn ystod y flwyddyn.

Gwasanaethau Oedolion a Busnes - rhoir gwybod ar hyn o bryd fod alldro 2012/13 yn y Gwasanaethau Oedolion a Busnes yn gyllideb sy'n adennill costau, er rhagwelir ar hyn o bryd tua £106K o orwariant (sydd wedi gostwng o'r £180K a grybwyllwyd fis diwethaf). Yn rhan o'r strategaeth gyllideb y cytunwyd arni (a chadarnhawyd hyn hefyd mewn cyfarfodydd Herio Gwasanaeth blaenorol) gwneir iawn am unrhyw orwariant terfynol drwy ddefnyddio Cronfa Wrth Gefn Cefnogi Pobl yn 12/13. Mae'r gorwariant a ragwelir wedi'i leihau ar ôl gwneud adolygiad manwl o bob maes gwariant ar ôl y broses ddiweddar o ail-alinio'r gyllideb ar draws yr Adran, a hefyd gan fod incwm o gyfraniadau cleientiaid at wasanaethau wedi rhagori ar y targedau a bennwyd wrth osod y gyllideb ac oherwydd oedi wrth lenwi swyddi a ddaeth yn wag yn ddiweddar.

Gwasanaethau Priffyrdd a'r Amgylchedd – mae'r adroddiad cyfredol wedi uno llinellau cyllideb gwasanaethau blaenorol Priffyrdd a Seilwaith a'r Amgylchedd. Fis diwethaf, roedd Priffyrdd yn rhagweld £38k o danwariant ond mae hyn wedi newid i £14k o orwariant y mis hwn. Mae'r prif symudiad yn

berthnasol i gost ychwanegol bosibl mewn cludiant ysgol. Fodd bynnag, yn y balans a ddygwyd ymlaen o 2011/12, mae tua £67k heb ei ymrwymo'n bendant eto i gynlluniau. Tybir y bydd hwn yn cael ei ddefnyddio i ariannu unrhyw bwysau ac, yn ôl pob tebyg, y bydd yn arwain at danwariant cyn diwedd y flwyddyn. Mae sefyllfa Gwasanaethau'r Amgylchedd yn debyg i'r sefyllfa y rhoddwyd gwybod amdani fis diwethaf (£110k o danwariant).

Gwasanaethau Plant a Theuluoedd – ar hyn o bryd, rhagwelir y bydd yr alldro'n £80k o danwariant (£60k fis diwethaf). Mae'r newid cadarnhaol yn berthnasol i effaith gwrandawriad tribiwnlys yn dod i ryw £20k yn llai nag y caniatwyd ar ei gyfer. Gallai'r tanwariant terfynol gynyddu oherwydd darparwyd ar gyfer nifer o bethau yn yr alldro sydd yn dal i'w penderfynu neu eu gweithredu cyn diwedd y flwyddyn ariannol. Mae cyfanswm y rhain tua £110k ac mae'n cynnwys anghydfod gyda'r GIG am gyfraniadau at becyn gofal (£76k).

Cyfathrebu, Marchnata a Hamdden – ar hyn o bryd, rhagwelir £11k o orwariant bach (adennill costau fis diwethaf) sy'n bennaf oherwydd incwm a gollwyd mewn canolfannau hamdden yn ystod llifogydd mis Tachwedd a hefyd oherwydd y tywydd garw diweddar a arweiniodd at gau'r meysydd pob tywydd am ychydig ddiwrnodau yn ystod mis Ionawr. Mae'r Adran wedi etifeddu dau faes gwasanaeth sydd wedi gorwario'n sylweddol yn hanesyddol yn ystod blynyddoedd blaenorol (Theatr Pafiliwn y Rhyl a Phafiliwn Llangollen) a'r arwyddion diweddaraf yw y bydd y ddau gyfleuster hyn yn cadw o fewn eu cyllideb yn y flwyddyn ariannol gyfredol, sy'n newid byd yn eu perfformiad ariannol.

Cymorth Addysg a Chwsmeriaid - ar ôl ailstrwythuro ac uno cyllidebau gwasanaethau blaenorol Moderneiddio Addysg a Gwasanaethau Cwsmeriaid yn ddiweddar, cynhaliwyd adolygiad cost llawn sydd wedi arwain at £125k o danwariant yn ystod y flwyddyn. Mae nifer o ffactorau'n cyfrannu at y sefyllfa hon, gan gynnwys swyddi gwag ac arbedion effeithlonrwydd mewn costau meddalwedd a thrwyddedu cyfrifiaduron. Mae'r alldro y rhoddwyd gwybod amdano hefyd yn cynnwys £49k o falans a ddygwyd ymlaen. Roedd tybiaethau cynllunio blaenorol wedi cynnwys costau ailstrwythuro rhannau o'r gwasanaeth yn 2012/13. Fodd bynnag, tybir bellach mai yn 2013/14 y bydd y costau hyn yn codi. Mae'r alldro diweddaraf hefyd yn cynnwys £32k o falans a ddygwyd ymlaen ar y gyllideb Moderneiddio Addysg flaenorol sy'n dal heb ei hymrwymo yn ystod y flwyddyn. Y cynnig gwasanaeth yw trosglwyddo'r balans hwn i gronfa wrth gefn Moderneiddio Addysg i ariannu costau ad-drefnu ysgolion yn y dyfodol.

Cynhwysiant a Gwella Ysgolion - Mae'r sefyllfa canol blwyddyn a ragwelir yn dal yn debyg i'r misoedd blaenorol (£74k o danwariant). Fodd bynnag, yn rhan o hyn, mae tybiaethau ynghylch cost adennill (ailgodi gan awdurdodau eraill am gymorth penodol a roddwyd i ddisgyblion Sir Ddinbych) yn cael eu hadolygu i sicrhau bod y darpariaethau a wnaed yn y gyllideb yn dal yn ddilys ac i adolygu'r cynnydd ar achosion sy'n destun cyd-drafodaethau parhaus rhwng awdurdodau. Mae'n debygol y bydd y gwaith hwn yn arwain at lefel gynyddol o danwariant, a rhoir gwybod am hynny'n fanylach fis nesaf. Dygodd

y gwasanaeth £321k o falans ymlaen o 2011/12. Y cynnig gwasanaeth yw defnyddio'r balans hwn yn 2013/14 i ariannu dulliau diogelu i'r ysgolion y mae diwygiadau i'r fformiwla cyllido ysgolion wedi effeithio'n andwyol arnynt. Amcangyfrif mai cyfanswm cost y dulliau diogelu yw £775k a chynigir canfod cyfraniadau pellach at gyllido hyn o arbedion yn ystod y flwyddyn ar gyllidebau ysgol heb eu dirprwyo (a ddisgrifir isod).

Ysgolion - ar ddiwedd mis Ionawr, y rhagamcaniad ar gyfer balansau ysgolion yw £2.106m (£1.941m fis diwethaf). Mae hwn yn symudiad cadarnhaol sef £286k ar y balansau a ddygwyd ymlaen o 2011/12. Mae'r cyngor yn dal i weithio gyda dwy ysgol mewn anhawster ariannol. Mae gan y ddwy ysgol gynlluniau adfer yn eu lle ac maent wrthi'n gweithio tuag at y targedau a osodwyd yn y cynlluniau hyn. Mae'r gwariant ar gyllidebau ysgol heb eu dirprwyo yn llai nag a ragwelwyd eleni, a hynny'n bennaf gan fod y cyfraniadau a ragwelwyd at gyfrifon cyfun ar gyfer costau mamolaeth, salwch ac eraill yn llai nag a gynlluniwyd. Mae hyn yn creu £161k o danwariant yn ystod y flwyddyn a thybir y defnyddir hwn i gyfrannu at y dulliau diogelu fformiwla ysgol yn 13/14.

Cyllidebau Corfforaethol – gosodwyd y cyllidebau corfforaethol gan dybio bod £1.7m yn cael ei drosglwyddo i gronfeydd wrth gefn yn rhan o'r strategaeth gyllid i'r Cynllun Corfforaethol. Mae'n debygol y bydd y cyllidebau a glustnodwyd i gynhyrchu arian yn 2012/13 yn cynhyrchu mwy na'r targed o £1.7m. Fodd bynnag, mae pwysau ychwanegol wedi dod i'r amlwg sy'n golygu bod cyllid neu ddarpariaethau'n ofynnol er mwyn ariannu yn y dyfodol.

Cost ychwanegol yr ymateb uniongyrchol i'r llifogydd ym mis Tachwedd yw tua £260k. Mae hyn yn llai na'r trothwy i'r Cynllun Cymorth Ariannol mewn Argyfwng fod yn berthnasol ac felly thybir y bydd rhaid i'r cyngor ariannu'r gost hon. Mae hefyd costau parhaus mewn perthynas ag eithriadau o'r Dreth Gyngor (ar gyfer eiddo sy'n dal yn wag ar ôl y llifogydd) a fydd yn gywerth â rhyw £72k yn y flwyddyn gyfredol.

Mae pwysau pellach yn dod i'r amlwg mewn perthynas ag atebolrwydd sy'n codi o drefniadau a wnaed ar ôl dirwyn cwmni Mutual Municipal Insurance (MMI) i ben ym 1992. MMI oedd y prif yswir i ryw 95% o gynghorau lleol yn y DU, gan gynnwys yr awdurdodau a ragflaenodd Sir Ddinbych. Llofnodwyd cytundeb cyfreithiol gan aelodau ym 1994 gyda'r nod o geisio amddiffyn buddiannau awdurdodau lleol a draenio holl atebolrwydd y cwmni'n llwyddiannus.

Gan fod MMI yn gwmni dan gyberchenogaeth ei aelodau awdurdod lleol, mae ei aelodau'n gyfrifol am atebolrwydd (hawliadau) sy'n dal i godi mewn perthynas â digwyddiadau cyn 1992. Yr achosion mwyaf cyffredin yw honiadau o gam-drin, asbestosis, byddardod a mesothelioma (cyflwr angheuol yn yr ysgyfaint sy'n cael ei achosi drwy anadlu llwch asbestos i mewn). Oherwydd effaith yr hawliadau sy'n dal i godi, mae'r bobl sy'n gweinyddu materion MMI yn rhagamcanu na fydd gan y cwmni ddigon o adnoddau efallai i ariannu'r holl hawliadau yn y dyfodol, gan olygu y bydd rhaid i gyn-aelodau gyfrannu at y diffyg. Bu Sir Ddinbych yn ymwybodol o'i hatebolrwydd posibl o

ran Cyngor Bwrdeistref blaenorol Rhuddlan ac mae wedi darparu rhywfaint ar ei gyfer. Y gost fwyaf posibl am hawliadau Cyngor blaenorol Rhuddlan yw £394k ac mae £96k o ddarpariaeth sy'n cael ei hystyried yn swm rhesymol rhag ofn. Fodd bynnag, mae atebolwydd ychwanegol yn codi bellach o ran Cyngor Sir blaenorol Clwyd. Nid oes unrhyw atebolwydd o ran hawliadau Glyndŵr am fod y rhain islaw'r trothwy ar gyfer adfachu.

Mae swm atebolwydd posibl Clwyd yn ansicr - mae'n dibynnu ar nifer a gwerth yr hawliadau a ddaw i'r amlwg. Fodd bynnag, mae'r amrywiaeth yn seiliedig ar sefyllfaoedd tebygol ar hyn o bryd rhwng £250k a £560k. Cyfanswm y gost bosibl i'r cyngor am hawliadau Clwyd yw rhyw £2.5m ond mae'n annhebygol y byddai'r atebolwydd yn cael ei sbarduno ar y lefel hon.

Mae cyfraddau casglu'r Dreth Gyngor yn fwy nag a dybiwyd ac maent yn awgrymu y bydd y cynnyrch yn uwch na'r swm a bennwyd wrth osod y gyllideb. Tybir y bydd unrhyw fudd o gynnyrch treth y cyngor yn cael ei ddefnyddio i gyfrannu at ariannu blaenoriaethau buddsoddi strategol y Cyngor yn rhan o'r Cynllun Corfforaethol.

Cynllun Cyfalaf

Mae'r gwariant hyd ddiwedd mis Ionawr yn £19.4m mewn perthynas â £31.4m o Gynllun y cytunwyd arno. Dylid nodi bod gwariant yn chwarter olaf y flwyddyn bob amser yn cynyddu. Y llynedd, roedd y chwarter olaf yn cyfrif am 43% o'r cyfanswm gwariant am y flwyddyn. Dengys **Atodiad 3** grynodedeb o'r cynllun cyfredol a'r ffordd y caiff ei ariannu. Dangosir trosolwg o'r prif brosiectau cyfalaf yn **Atodiad 4**. Yn **Atodiad 5** mae manylion y ddau gynllun a gynigiwyd i'w cymeradwyo gan y Grŵp Buddsoddi Strategol.

Cyfrif Refeniw Tai (CRT)

Mae'r CRA diweddaraf a gynigir yn rhagweld £14k o ddiffyg canol blwyddyn (£63k fis diwethaf). Mae hwn yn cymharu â £71k o warged canol blwyddyn a bennwyd wrth osod y gyllideb. Mae adroddiad manwl sy'n cynnig cynllun cyfalaf a chyllideb y CRT yn eitem ar wahân ar agenda'r Cabinet. Dengys yr adroddiad fod Cynllun Busnes y Stoc Tai'n dal yn ariannol ddichonadwy.

7 Pa ymgynghoriadau a gynhaliwyd?

Argymhellwyd y gyllideb refeniw gan y Cabinet a chytunwyd yn ffurfiol iddi gan y Cyngor ar ôl cylch helaeth o heriau gwasanaeth. Cymeradwywyd y cynllun cyfalaf gan y cyngor ar ôl i'r Grŵp Buddsoddi Strategol graffu arno a'r Cabinet ei argymhell. Cymeradwywyd y Cyfrif Refeniw Tai ar ôl ymgynghori ag aelodau etholedig a chynrychiolwyr y ffederasiwn tenantiaid.

8 Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Disgwylir i wasanaethau gyflawni'r arbedion y cytunwyd arnynt drwy'r Heriau Gwasanaeth a'r broses gosod cyllideb ac, ar y cyfan, maent ar y trywydd cywir. Mae'n bwysig bod gwasanaethau'n dal i reoli cyllidebau'n ddoeth a bod unrhyw wargedion canol blwyddyn yn cael eu hystyried yng nghyd-destun y sefyllfa ariannol tymor canolig. Cedwir llygad craff ar y sefyllfa ynghylch atebolrwydd MMI.

Bydd costau gwasanaeth ychwanegol o ganlyniad i'r ymateb i'r llifogydd ym mis Tachwedd yn cael eu hariannu'n gorfforaethol.

Sylwadau Economaidd a'r Diweddaraaf am Reoli Trysorlys

Mae'r marchnadoedd ariannol yn dal yn weddol gyfnewidiol ac mae hyn yn dal i gyfyngu ar nifer y sefydliadau y gall y cyngor fuddsoddi gyda nhw ac ar hyd y buddsoddiadau y gall y cyngor eu gwneud. Mae'r ddau beth hyn yn cyfyngu ar yr enillion y gall y cyngor eu cyflawni. Wrth i'r ansicrwydd yn y marchnadoedd barhau, mae polisi'r cyngor yn cyfyngu ar y rhan fwyaf o fuddsoddiadau newydd i adneuon dros nos. Mae'r strategaeth hon o wneud buddsoddiadau tymor byr yn debygol o barhau am y tymor canolig.

Mae Strategaeth Buddsoddiad a Datganiad Strategaeth Rheoli Trysorlys 2013/14-2015/16 yn cael eu cyflwyno i'r Cyngor i'w cymeradwyo ar 26 Chwefror 2013.

Ar ddiwedd mis Ionawr, roedd cyfanswm y benthyciadau'n dal yn £134.08m ar gyfradd gyfartalog o 5.76% ac roedd cyfanswm y buddsoddiadau'n £19.2m ar gyfradd gyfartalog o 0.75%.

9 Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Hwn yw'r cyfnod ariannol mwyaf heriol y mae'r cyngor wedi'i wynebu ac, os na fydd yn gallu cyflawni'r strategaeth gyllideb y cytunwyd arni, bydd pwysau pellach ar wasanaethau yn y flwyddyn ariannol gyfredol ac yn y dyfodol. Bydd rheoli a monitro'r gyllideb yn effeithiol a rhoi gwybod yn gynnar am amrywiannau yn helpu i sicrhau bod y strategaeth ariannol yn cael ei chyflawni.

Mae risgiau penodol yn amlwg wrth ymdrin â phrosiectau cyfalaf a gallant gynnwys gor-redeg o ran amser neu wariant, materion cyllid ac ystyriaethau heblaw rhai ariannol. Mae mecanwaith cymeradwyo cadarn ac adrodd a monitro ariannol agos, ynghyd â gweithdrefnau rheoli prosiect effeithiol, yn helpu i leihau'r risgiau hyn.

Mae'r CRT yn benthycy cyfalaf sylweddol i wella'r stoc tai ac mae'n defnyddio benthyciadau a grantiau i ariannu'r gwaith. Rhaid i unrhyw fenthyciadau fod

yn fforddiadwy a gellir sicrhau hynny drwy fonitro'r Cynllun Busnes Stoc Tai'n rheolaidd, ei gymeradwyo'n flynyddol a chynnal asesiad dichonoldeb ohono.

10 Pŵer i wneud y Penderfyniad

Mae gofyn i awdurdodau lleol dan Adran 151 o Ddeddf Llywodraeth Leol 1972 wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol.